

Nr 41.

Andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande över väckta motioner dels angående utredning av frågan om semester för företagare och deras hustrur inom jordbruket, dels om beredande av semester för de i lantbruket sysselsatta, vilka nu icke falla under allmänna semesterlagens tillämpning, dels ock om beredande av en verklig folksemester åt alla svenska medborgare.

I en inom andra kammaren väckt motion nr 204 har herr *Hansson* i *Skediga m. fl.* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam utredning av frågan huru möjligheter skola skapas för företagare och deras hustrur inom jordbruket och annan mindre förvärvsverksamhet att komma i åtnjutande av semester med beaktande av de synpunkter, som i motionen angivits.

Vidare har i en likaledes inom andra kammaren väckt motion nr 390 herr *Ohlin m. fl.* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning av frågan om beredande av semester för de i lantbruket sysselsatta, vilka nu icke falla under allmänna semesterlagens tillämpning, och till riksdagen inkomma med de förslag, vartill utredningen må föranleda.

Slutligen har herr *Ericsson* i *Näs m. fl.* i en inom andra kammaren väckt motion nr 405 hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att i samband med pågående utredning rörande utökad semester för vissa grupper frågan om möjligheterna att bereda alla svenska medborgare en verklig folksemester blir föremål för skyndsam och allsidig utredning.

Utskottet har upptagit motionerna till gemensam behandling.

Samtliga motioner avse frågan om beredande av semester åt personer, som icke äro att anse såsom arbetstagare i semesterlagens mening. Grundtanken i motionerna synes vara, att berörda yrkeskategorier näppeligen kunna inställa arbetet vid behov av ledighet och till följd av rådande svårigheter att finna ersättare därför ofta sakna möjlighet att komma i åtnjutande av en med semester avsedd avkoppling och vila från arbetet. I mo-

2 *Andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 41.*

tionerna ha framförts olika förslag till problemets lösning, varvid genomgående förordats någon form för anskaffande av semestervikarier. Sålunda föreslås, att man bör skapa en frivillig hemhjälpskår för landsbygden, anordnad enligt samma principer som »Landsbygdens hemhjälpsorganisation (LHO)» i Uppsala län samt eventuellt en liknande organisation av manliga semestervikarier (II: 204). Härvid ifrågasättes statsbidrag för vikariernas avlöning. Slutligen föreslås att någon form av förmedlingsorganisation tillskapas, på vilken kunna inkopplas arbetsförmedlingarna, husmoderssementernämnderna, hemhjälpsnämnderna, hushållsgillena m. fl. (II: 390).

I motion II: 405 tages icke sikte på någon särskild yrkesgrupp utan däri frambålles som ett socialt rättvisekrav, att alla folkgrupper kunna beredas möjlighet till semester. Spörsmålet om en verklig folksemester bör enligt motionärerna icke göras till föremål för en dellösning utan utredas i samband med den nu pågående utredningen om utökad semester för vissa yrkesgrupper.

Liknande spörsmål ha varit föremål för 1948 års riksdags övervägande. I en inom andra kammaren väckt motion nr 332 hemställdes sålunda, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning av huruvida och på vad sätt semestermöjligheterna kunde främjas för personer, exempelvis jordbrukare, som med hänsyn till bristen på vikarier icke kunde erhålla semester. Efter att ha hört vissa myndigheter och sammanslutningar hemställde vederbörande utskott, att motionen ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda. Utskottet anförde bl. a.:

Åtskilliga åtgärder hade redan vidtagits för att bereda vissa befolkningsgrupper möjlighet till semester. Med den brist på arbetskraft i allmänhet, som föreläge, kunde utskottet icke se, hur läget skulle kunna förbättras, enär det syntes uteslutet att kunna ställa tillräckligt antal personer till förfogande för dessa uppdrag. Detsamma gällde om vikarier för mindre företagare, jordbrukare och andra i liknande läge. Varken i motionen eller i inhämtade yttranden hade något godtagbart uppslag kunnat ges för hur problemet skulle lösas. En statlig utredning kunde icke förväntas ge några positiva resultat. Utskottet ansåg sig i stället böra förordna, att man på enskild väg sökte lösa frågan genom utbyggnad av granntjänsten, genom anordningar, som kunde vidtagas av berörda yrkesorganisationer, eller på annat sätt. Sedan erfarenhet på detta sätt vunnits, borde andra förutsättningar finnas att bättre bedöma om och i så fall vilka åtgärder, som från samhällets sida borde och kunde vidtagas.

Andra kammaren biföll utskottets hemställan.

Yttrande över motionerna ha inhämtats från arbetsmarknadsstyrelsen och socialstyrelsen, varjämte Landsorganisationen (LO), Riksförbundet landsbygdens folk (RLF), Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Sveriges köpmannaförbund och Sveriges lantbruksförbund beretts tillfälle att inkomma med yttrande.

Första kammarens allmänna beredningsutskott, till vilket med motion nr 405 likalydande motion hänvisats, har inhämtat yttrande från arbetstidsutredningen.

Av nämnda yttrande har utskottet tagit del.

Den begärda utredningen förordas av RLF, hantverks- och småindustriorganisationen, köpmannaförbundet, lantbruksförbundet och arbetstidsutredningen.

Arbetsmarknadsstyrelsen, som hört länsarbetsnämnderna, anför i huvudsak följande:

Ett flertal länsarbetsnämnder ha framhållit, att jordbruksbefolkningen har speciella svårigheter att få sin semesterfråga ordnad, men det anföres, att stora problem föreligga även för andra grupper i samhället. Ett betydande antal av industriebefolkningens husmödrar torde exempelvis ha stora svårigheter att få någon avkoppling och rekreation. Med hänsyn till att de i större utsträckning än jordbruksbefolkningen äro hänvisade till inomhusvistelse, kan deras behov av stärkande semestervistelse och rekreation vara minst lika stort som lanthusmödrarnas. Detta gäller även andra personer, som genom sitt dagliga arbete och sina förhållanden i övrigt ha ringa möjligheter till utomhusvistelse. Styrelsen beaktar till fullo dessa synpunkter. Det kan anses angeläget, såväl att jordbruksbefolkningens semesterproblem få en i möjligaste mån tillfredsställande lösning, som att andra gruppers behov av vila och rekreation tillgodoses. Frågan om beredande av en verklig folksemester åt alla svenska medborgare ter sig emellertid — i den mån den medför väsentligt ökade krav på semestervikarier samt statliga bidrag i större omfattning — synnerligen svårlöst.

Beträffande vikarieproblemet hänvisar styrelsen till sitt yttrande 1948 över motion II: 332 och erinrar om att den nuvarande befolkningsutvecklingen med dess kraftiga minskning av de arbetsföra åldrarna, speciellt på landsbygden, i hög grad begränsar möjligheterna att rekrytera arbetskraft, som kan ställas till förfogande som husmodersvikarier i lanthemmen. När det gäller semestervikarier för företagare inom jordbruk, handel, hantverk och småindustri, tillkomma krav på vikariernas yrkesutbildning och kompetens, som äro mycket svåra att fylla.

I fråga om lanthusmödrarnas semesterproblem framhåller styrelsen, att det, trots den stora bristen på framför allt kvinnlig arbetskraft, visat sig möjligt att åtminstone i viss utsträckning rekrytera husmodersvikarier på landsbygden. Sedan år 1945 har AK och senare styrelsen bedrivit viss rekryterings- och instruktionsverksamhet i syfte att tillgodose lanthemmens behov av hemassistenter och husmodersvikarier. Denna verksamhet har anordnats genom länsarbetsnämnderna i intimt samarbete med landsbygdens organisationer samt med landsting och hushållningssällskap. Den största svårigheten med lanthusmödrarnas semesterfråga sammanhänger enligt styrelsens mening med ekonomiska faktorer. Detta gäller i synnerhet

småbrukarfamiljerna, som helt enkelt icke anse sig ha råd att betala lön till en semestervikarie. Denna omständighet har föranlett några nämnder att bl. a. framhålla behovet av statligt stöd i form av ökade stipendiemöjligheter inom den statsunderstödda husmoderssemesterns ram, medan andra betonat vikten av vidgad social hemhjälpsverksamhet, varvid hemvårdarinnor i ökad omfattning skulle kunna anlitas som semestervikarier för husmödrarna. Frågan om en organiserad grannhjälp har även framförts. Man har därvid stundom övervägt att inkoppla arbetsblocksorganisationen i denna verksamhet, och i en del län ha även landsbygdsorganisationernas byombud tagits i anspråk för att organisera en mera systematiserad grannhjälp.

Om jordbruksbefolkningens semestrar förläggas till mindre bråda tider, vilket synes lämpligt, torde såväl husmödrarna som männen lättare kunna frigöras bl. a. genom att hemmavarande familjemedlemmar överta den semestrandes sysslor. Fördelen med en sådan anordning liksom med grannhjälpverksamheten är bl. a., att vikariefrågan kan lösas utan några direkta kostnader för familjerna. Vikariefrågan vid semesterledighet för männen inom de större jordbruken torde kunna lösas genom anlitan av lejd manlig arbetskraft. Ett organiserat arbetsbyte mellan grannar torde i många fall möjliggöra semesterledighet för dessa grupper. En nämnd tänker sig en utbyggnad av den under hushållningssällskapen sorterande vandringsrättarinstitutionen med ett antal ambulerande jordbruksarbetare, som kunde få anlitas som semestervikarier. De åtgärder, som redan vidtagits och som i någon mån bidragit till att möjliggöra för vederbörande att få välbehövlig vila och rekreation, böra utvecklas och ytterligare utformas. Jordbruksbefolkningens semesterfråga synes kunna föras ytterligare ett steg mot sin lösning genom vissa organisatoriska anordningar i form av arbetsbyte inom familjerna och grannarna emellan.

Socialstyrelsen framhåller, att åtskilliga arbetsuppgifter inom jordbruksdriften i stor utsträckning äro säsongbetonade och anser, att semestern bör förläggas till sådana perioder, då de egentliga jordbrukssysslorna kunna anstå och då skötseln av kreaturen framstår som det väsentligaste. Härför tala flera skäl, som sammanhånga med tillgången på kommunikationsmedel och semesteranläggningar. Genom ett sådant ordnande av semesterfrågan torde för ställföreträdaren i arbetet sysslorna, i vad de avse jordbruksdriften, kunna begränsas till att huvudsakligen omfatta skötseln av djuren.

Berörda problem äro i stort sett gemensamma för jordbruken. För kanske flertalet lantbruk tillkomma emellertid arbetsuppgifter av speciell art, nämligen för hushåll, däri ingå medlemmar, som kräva vård och omsorg, särskilt småbarn. Här uppkomma de största svårigheterna. I dessa fall, liksom för övrigt när makarna äro ensamma, synes man tills vidare i största möjliga utsträckning böra söka lösa semesterproblemet genom en uppdelning av ledigheten, så att den ena maken övertager den nödvändiga

löpande tillsynen vid den andres bortovaro. Förlägges arbetet till de ur arbetssynpunkt lindrigaste tiderna, torde åtminstone för de mindre lantbruken husmodern ofta för kortare tid kunna utföra de på mannen eljest ankommande göromålen. Motsvarande gäller vid hustruns bortovaro i de fall, där småbarn eller andra personer, som tarva tillsyn, ej finnas. I fråga om barn över sjuårsåldern underlättas arbetet icke blott av att barnen under skolterminen äro borta från hemmet en del av dagen utan även därav, att barnen i allt större utsträckning erhålla fria måltider. Om omständigheterna icke tillåta mannen att under hustruns ledighet övertaga omvårdnaden av barnen eller något av dem eller om detta eljest ej befinner lämpligt, kan i åtskilliga fall en lösning vinnas genom inackordering av barnen i enskilda hem. Styrelsen anför härom bl. a.:

Vid sidan av statligt stöd åt feriebarnsverksamhet och barnkolonier ha från samhällets sida vidtagits åtgärder för beredande av avgiftsfria resor bl. a. för barn och vårdare till enskilt ordnad ferievistelse. En stor grupp bland lanthushållen har möjlighet att bli delaktig av dessa förmåner. Resorna till enskilda hem utnyttjas nu huvudsakligen under månaderna maj—augusti. Verksamheten med ferievistelse i enskilda hem bör vidgas att omfatta även andra tider på året. Möjligheter torde finnas för husmoderssemesternämnderna att genom kontakt med länens barnavårdsförbund få till stånd en intensifierad förmedling av enskilda hem. Styrelsen har mycket goda erfarenheter av den verksamhet med vår- och vinterkolonier, som hittills bedrivits på några håll. Barnens ferievistelse bör även i fortsättningen räckta minst fyra veckor. Även om husmodern själv icke kan åtnjuta semester lika länge, bör dock frånvaron av omsorgerna om barnen vara ägnad att bereda henne ytterligare vila. Genom nämnda åtgärder samt genom stöd i olika avseenden för beredande av husmoderssemester ha såväl faktiska som i icke oväsentlig grad ekonomiska möjligheter givits åtskilliga lanthusmödrar att åtnjuta semesterledighet.

Det väsentliga måste vara, att de ersättare, som skola träda till, äga tillräcklig yrkesvana och att de finnas i mycket stort antal. Avgörande vid bedömningen av förslagen är emellertid enligt styrelsens uppfattning, att man på grund av rådande brist på arbetskraft icke kan räkna med någon mera betydande tillslutning till en särskild vikarie- eller förmedlingsorganisation av i motionerna antytt slag, framför allt icke från det håll, där den värdefullaste hjälpen står att finna, nämligen från jordbruksnäringens egna utövare.

För att söka lösa det i hög grad angelägna spörsmålet måste andra utvägar prövas. Innan styrelsen går in på frågan om de åtgärder, som för detta ändamål böra vidtagas, anser styrelsen det lämpligt att rikta uppmärksamheten på de insatser, som redan — låt vara i mycket begränsad utsträckning — göras inom detta område av en bestående institution, den sociala hemhjälpsverksamheten. I de för denna verksamhet gällande anvisningarna,

vilka utfärdats av styrelsen, framhålles bl. a. följande: »I första hand bör hjälpbehovet tillgodoses i familjer med barn. Situationen behöver dock ej ha antagit karaktären av en akut kris i familjens liv för att hjälp skall kunna erhållas. Redan fara för att en husmor kan bli överansträngd är tillräckligt skäl för att hon skall kunna få hemhjälp, om tillgången på hemvårdarinnor så tillåter.» Sådan hjälp i hem, där husmodern varit i behov av vila, har även kunnat lämnas, ehuru givetvis endast efter måttet av tillgängliga resurser. Huvudsakligen måste hjälpen förbehållas familjer, i vilka inträffat sjukdomsfall eller därmed jämförliga omständigheter. Antalet heltidsanställda hemvårdarinnor i hela landet är för närvarande 2 560. Vid en utökning av den sociala hemhjälpverksamheten, vilken förutsätter en utvidgning av anslagsramen, torde bistånd i förevarande hänseende kunna lämnas i ökad omfattning, men även efter en utbyggnad av verksamheten torde dock denna inom överskådlig tid icke kunna i mera väsentlig mån bidra till beredande av semester åt jordbrukarfamiljerna.

Styrelsen uttalar, att semesterproblemet för jordbrukets företagare och deras familjer bör kunna bringas ett stort steg närmare sin lösning genom att grannhjälp anlitas i ökad omfattning.

Styrelsen understryker, att flera av de synpunkter, som av denna anförts, även äga giltighet i fråga om beredande av semester åt företagare inom handel, hantverk och småindustri.

På denna punkt anför styrelsen:

Svårigheten att här anordna en organisation av semestervikarier i den mening, att man skulle kunna frambringa en reserv av yrkeskunniga personer inom alla olika branscher för avlösning vid behov av ledighet, framträder mera flagrant, än då det gäller motsvarande fråga för jordbruksnäringens vidkommande. Det föreligger dock en skillnad mellan lantbruk och andra slag av rörelse, i det att de senare icke med samma grad av nödvändighet kräva tillsyn vid bortovaro. I den mån företagare inom handel, hantverk och småindustri icke ha personal anställd eller sakna tillgång till andra personer, som vid semester kunna övertaga ansvaret, torde de i flertalet fall för en kortare tid kunna inställa driften. Genom ökad tillämpning av ömsesidiga överenskommelser mellan företagare med likartad verksamhet av innebörd, att den ene vid den andres bortovaro övertager den löpande kundbetjäningen, torde därvid företagarna i viss mån kunna kompenseras för förlust på grund av driftsavbrottet. Man kan dock ej bortse från att en sådan anordning kan innebära svårigheter inom branscher med en viss specialisering eller på grund av lokala förhållanden. Det synes emellertid böra ankomma på vederbörande näringsorganisationer att så långt det står i deras förmåga söka åstadkomma en lösning av frågan, liksom jordbrukets föreningsrörelse synes böra verka för en spridning av semestern över året och ökad användning av grannhjälpen. Styrelsen anser, att ovan angivna

linjer böra prövas i första hand, och att resultatet av verksamheten bör avväntas, innan ytterligare åtgärder vidtagas.

I fråga om semesterledighetens finansiering erinrar styrelsen om att motionärerna förutsatt, att man borde överväga möjligheten av ekonomiskt stöd från det allmännas sida för att bereda företagare eller vissa kategorier av företagare tillfälle att i likhet med löntagargrupperna komma i åtnjutande av semester. Styrelsen finner det angeläget att understryka, att grundtanken bakom gällande semesterlagstiftning varit att fastställa en rättighet för arbetstagare att på grund av sitt arbete åt arbetsgivaren av denne utbetala lön under semester i syfte att möjliggöra ledigheten. Vid ett överförande av detta betraktelsesätt på företagaren blir denne att anse såsom sin egen arbetsgivare, varför det sålunda principiellt måste anses tillkomma företagaren att själv sörja för sin semester.

Styrelsen framhåller till sist, att en både åsyftad och reell verkan av semesterlagstiftningen är den starka benägenheten hos arbetstagaren att utnyttja möjligheten till semester. Däremot är en företagare ofta icke hågad att taga semester, om han därunder åsamkas kostnader för vikarie. Om det efter prövning av ovan förordade åtgärder visar sig, att en semestervikarieorganisation bör tillskapas såsom komplement till dessa, anser styrelsen befogat, att det allmänna lämnar ekonomiskt bistånd till administrationen av verksamheten. Möjligheten av statligt finansiellt stöd i behövande fall synes icke böra uteslutas av principen att företagaren själv bör sörja för sin semester.

LO anför, att det uppenbarligen icke kan vara fråga om att införa någon lagstadgad semesterrätt av samma innehåll som den, vilken tillkommer arbetstagare. Inom semesterlagstiftningens ram kunna de framförda önskemålen endast tillgodoses i fråga om sådan medlem av arbetsgivarens familj, som är att anse som arbetstagare. LO har för sin del intet att erinra emot att lagens undantag för sådan familjemedlem slopas. Motionärernas syfte synes kunna tillgodoses endast genom statliga åtgärder för att underlätta företagarnas möjligheter att uttaga och utnyttja semester. LO har självfallet icke något att erinra emot en statlig stödverksamhet av sådant slag i den mån sådant stöd prövas erforderligt. Utredningen bör emellertid icke begränsas till att avse endast jordbrukare.

Statliga stödåtgärder synas knappast kunna ifrågakomma i annan form än av förmedlingsorganisation och anslag till semesteranläggningar, vilka senare icke böra reserveras just för ifrågavarande medborgargrupper. Att staten, såsom ifrågasättes i motion nr 405, skulle utgiva ekonomisk kompensation åt företagare, som på grund av arten av sin verksamhet ej kunna uttaga semester av viss längd, förefaller verklighetsfrämmande och faller utanför motionärernas eget syftemål.

RLF finner det angeläget, att semesterproblemet för de mindre företagarna inom jordbruket och lanthusmödrarna snarast bringas till sin lös-

ning och i varje fall icke senare än frågan om ytterligare förlängning av den nu lagstadgade semesterrätten avgöres. Semesterproblemet för ifrågasvarande befolkningsgrupper kan icke lösas på samma sätt som för arbetstagare i allmänhet. Frågan är framför allt av organisatorisk art. Lämpliga ersättare måste anskaffas, som kunna övertaga och fullgöra arbetsuppgifterna på sådant sätt, att vederbörande jordbrukare och lanthusmödrar med trygghet och förtroende kunna koppla av. RLF anser sig icke beredd att nu taga ställning till de olika förslagen. Det system, som under de senare åren tillämpats i Uppsala län, synes värt att pröva. Den organisation, som bildats av landsbygdens folkrörelser, syftar närmast till att bereda ledighet för husmödrarna. Ett liknande system kan även tänkas för den manliga befolkningen. RLF hälsar med tillfredsställelse det i motionerna framförda förslaget om utredning på området och förordar, att denna kommer till stånd snarast möjligt. Av vikt är att frågan löses i samförstånd med de berörda gruppernas egna organisationer.

Hantverks- och småindustriorganisationen, som enligt egen uppgift företräder mer än 35 000 direktanslutna medlemmar och därutöver 43 kollektivt anslutna yrkesförbund, framhåller, att semesterfrågan för den yrkesgrupp, organisationen företräder, är särskilt brännande och även svårlöst med hänsyn till de särskilda krav på kvalifikationer, som måste ställas på ersättare inom hantverk och småindustri. Vissa försök till samverkan genom helstängning växelvis under semestern ha icke krönts med framgång. Denna metod kan endast användas på orter med flera företagare i samma yrke. Trots föreliggande svårigheter är det ofrånkomligt, att alla medborgares behov av ledighet och rekreation tillgodoses på ett rättvist sätt. Motionen nr 405 synes angripa problemet på det enda riktiga sättet, om en folksemester skall bli en realitet. Eventuella reformer av semesterlagstiftning, som givetvis bör omfatta alla berörda, måste emellertid vägas mot konsekvenserna för näringslivet och produktionen. Organisationen tillstyrker en allsidig utredning av frågan om folksemester.

Köpmannaförbundet delar den i motion nr 204 uttalade uppfattningen, att LHO-idén bör prövas i större omfattning samt anser, att den föreliggande frågan, liksom spörsmålet om beredande av möjlighet till ledighet för de manliga jordbrukarna, göres till föremål för en allsidig utredning. Av vikt är även, att det spörsmålet prövas, huruvida möjligheter kunna skapas för företagare och deras hustrur inom annan mindre förvärvsverksamhet att komma i åtnjutande av semester. Samma problem, som berörts i fråga om jordbrukarna, äro nämligen lika aktuella för innehavare av enmansföretag inom hantverk, småindustri och framför allt detaljhandel. Förbundet tillstyrker den i motionerna begärda utredningen och hemställer, att spörsmålet om detaljisternas och andra enskilda småföretagares semestermöjlighet samtidigt utredes.

Lantbruksförbundet anser förhållandena inom särskilt det mindre jord-

bruket vara sådana, att en semesterledighet knappast kan ordnas utan att samhället lämnar sitt stöd till särskilda organisatoriska åtgärder. Ett sådant stöd synes kunna ordnas i olika former. Förbundet framför som en tänkbar lösning, att den arbetsblockorganisation, som måste handha närliggande spörsmål vid förstärkt försvarsberedskap eller under krig, borde i fredstid vara så uppbyggd, att den kunde ordna arbetskraftsfrågorna vid semester o. dyl. Härigenom skulle en önskvärd övning och kontroll av denna organisations funktionsduglighet även komma till stånd i fredstid. Ett statligt stöd för en på frivillig väg uppbyggd organisation för ordnandet av jordbrukets semesterfråga kan även övervägas. Förbundet tillstyrker utredning.

Arbetstidsutredningen har i sitt yttrande över motionen om beredande av en verklig folksemester först till behandling upptagit frågan om möjligheterna att genom semestervikarier bereda företagare, deras hustrur och hemmavarande barn tillfälle till semesterledighet. Utredningen anför härom bl. a.:

Arbetstagare intaga i semesteravseende en helt annan ställning än övriga i arbetslivet deltagande. Om en arbetstagare icke skall bli helt beroende av arbetsgivarens goda vilja, måste arbetstagaren kunna stödja sig på ett avtal eller en lag, som tillförsäkrar honom rätt till semester. Detta är ej fallet med övriga deltagande i arbetslivet. Semesterfrågan för icke anställda påkallar samhällets uppmärksamhet endast i den mån det visar sig, att de icke kunna taga ledighet från arbetet av den anledningen att det arbete, de utföra, måste hållas i gång och ersättare icke kunna anskaffas. Förhållandena äro i detta avseende helt olika för envar av de tre här närmast berörda grupperna, företagare, husmödrar och hemmavarande barn.

Om en företagare icke anser sig kunna taga ledighet från arbetet utan att vikarie anskaffas, torde man nästan undantagsvis kunna räkna med att han som vikarie icke anställer annan än den, han redan tidigare väl känner. Samhällets möjligheter att i detta avseende biträda företagarna äro säkerligen små.

Det väsentliga syftet med motionen torde vara att bereda husmödrar, främst de inom jordbruket verksamma, en något så när ordnad semesterledighet. Särskilt husmödrar med minderåriga barn hindras f. n. att erhålla ledighet på grund av bristen på ersättare, vilket sammanhänger med den sedan lång tid rådande bristen på kvinnlig arbetskraft. I den mån yrkeskunnig arbetskraft icke finnes att tillgå, bör man söka att få till stånd utbildning av härför lämpliga personer. Här uppkommande frågor äro av den natur, att de redan med nuvarande organisation på arbetsmarknaden och med anlitan av redan förefintliga möjligheter till yrkesutbildning böra kunna lösas, om initiativ till erforderliga åtgärder tages. Så har även skett om än i begränsad omfattning. Det synes möjligt, att ytterligare åtgärder skulle kunna vidtagas för att underlätta anskaffandet av ökat antal

husmodersvikarier. En utredning härom är emellertid knappast av den natur, att den behöver anförtros en särskild kommitté, utan det synes tillräckligt, att arbetsmarknadsstyrelsen får i uppdrag att utreda hithörande spörsmål och vidtaga de åtgärder, vartill resultatet av en dylik utredning kan föranleda. Utredningen avstyrker därför, att arbetstidsutredningen eller annan kommitté erhåller i uppdrag att utreda frågan.

Om det gäller att anskaffa ersättare för i den egna verksamheten sysselsätta barn, får detta utan tvivel betraktas som ett arbetsförmedlingsproblem, analogt med anskaffande av semestervikarier för andra anställda. Att samhället skulle vidtaga särskilda åtgärder för beredande av semester åt hemmavarande barn torde knappast vara tänkbart.

I motionen framföres tanken på att grupper, som icke kunna erhålla semesterledighet, skulle beredas kompensation härför. Denna tanke måste utredningen bestämt avvisa, enär utgifterna för semesterledighet helt måste anses utgöra en produktionskostnad. Att samhället skulle gottgöra någon för att han icke kunnat taga ledighet strider helt mot den uppfattning, som legat till grund för semesterlagens utformning, och skulle komma att direkt motverka det med motionen avsedda syftet att bereda ökade möjligheter för här berörda grupper att erhålla ledighet för semester.

Utskottet hyser den uppfattningen, att det skulle vara synnerligen önskvärt, om tillräcklig semester kunde beredas alla medborgare, men finner å andra sidan, att stora svårigheter måste föreligga, då det gäller att bereda semester åt enskilda företagare, jordbrukare och andra, samt dessas hustrur. Det krävs nämligen, såvitt utskottet kan finna, i ett mycket stort antal fall, att erforderligt antal kompetenta vikarier kunna ställas till förfogande.

Enlig utskottets mening kan det icke rimligen krävas, att samhället skall genom direkt ekonomiskt stöd möjliggöra för enskilda företagare att uttaga semester. Liksom i fråga om de anställda måste det för företagarnas vidkommande gälla, att företaget självt skall svara för eventuella utgifter i samband med semestern.

Däremot kan det övervägas, om icke genom statens försorg någon form av förmedlings- eller serviceorgan borde inrättas, varigenom det skulle göras lättare för den enskilde företagaren att vid behov erhålla anvisning på lämplig vikarie eller hjälp i övrigt med anordningar, som visa sig nödvändiga för att ledighet skall kunna tagas. På enskilt initiativ har redan viss förmedlingsverksamhet igångsatts, såsom i Uppsala län, och enligt utskottets mening är ett sådant tillvägagångssätt att föredraga, men utskottet vill å andra sidan ej förneka, att statens medverkan kan visa sig vara nyttig och erforderlig.

Att tillsätta en särskild utredning för detta spörsmål synes emellertid utskottet mindre lämpligt. Den redan arbetande arbetstidsutredningen har att syssla även med semesterproblem och bör därför kunna utreda frågan om semester för enskilda företagare. Utskottet förutsätter därvid,

att de sakkunniga kompletteras med representanter för de här berörda folkgrupperna.

Med stöd av vad ovan anförts får utskottet alltså hemställa,

att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att motionerna II: 204, 390 och 405 överlämnas till arbetstidsutredningen för att med iakttagande av vad ovan anförts närmare utredas.

Stockholm den 4 maj 1950.

På utskottets vägnar:

PATRIK SVENSSON.

Närvarande: herrar Svensson i Alingsås, Gustafson i Göteborg, Nordkvist, Pettersson i Ersbacken, fröken Öberg, herrar Christenson i Malmö*, Ohlsson i Kastlösa, Brandt, Forsberg, fröken Nygren, herrar Jönsson i Rosshol, Johansson i Kalmar, fru Svedberg, herrar Nilsson i Svalöv*, Kärrlander*, Nilsson i Bästeckille, fröken Vinge, herrar Adolfsson, Nyberg och Bengtsson.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Gustafson* i Göteborg och *Nyberg*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

Utskottet hyser — — — till förfogande.

Enligt utskottets — — — med semestern.

Däremot kan — — — kunna tagas.

Utskottet anser, att frågan om semester för dessa kategorier är av sådan vikt, att den bör bli föremål för en skyndsam utredning. Härvid bör med ledning av erfarenheterna från den på enskilt initiativ upprättade förmedlingsverksamheten i t. ex. Uppsala län särskilt undersökas möjligheterna att befrämja organisatoriska åtgärder för anskaffande av ersättare under semestertiden. Utredningen bör emellertid också taga upp till behandling andra åtgärder, som kunna underlätta semestermöjligheterna för de småföretagare, som på grund av rörelsens art och omfattning ha svårt att ordna sin semesterfråga.

Med stöd av vad ovan anförts får utskottet alltså hemställa,

att andra kammaren i anledning av motionerna II: 204, 390 och 405 för sin del måtte besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om skyndsam utredning av frågan om semester för småföretagare med husrur inom jordbruk och andra näringsgrenar.
